

9. Харламов И.Ф. Педагогика: учебник. – Мн.: Універсітэцкае, 1998. – 560с.
10. Шиян Б.М. Методика фізичного виховання школярів. – Львів: Світ, 1993. – 184с.
11. Sharkey B.J. Fitness and Health. – Human Kinetics. – 1996. – 432p.

УДК 37.035.3

Кузьменко Ю.В.

КАТЕГОРІЯ “КУЛЬТУРА ПРАЦІ” В ДОСЛІДЖЕННЯХ НАУКОВЦІВ

Сьогодні одним із пріоритетних завдань національної системи виховання є формування особистості з високою культурою праці. Це пояснюється тим, що в нашій країні на сучасному етапі її розвитку дуже гостро постала проблема культури людини і культурності суспільства, а культура праці є їх невід’ємною складовою. Виконання зазначеного завдання традиційно покладають на школу.

Разом із тим проблеми культури праці досліджені ще недостатньо, а це означає, що педагоги-практики, на жаль, не мають чітких рекомендацій щодо того як треба їх вирішувати і часом діють інтуїтивно. Певну допомогу у розв’язанні даної проблеми надають дослідження науковців, пов’язані з питаннями формування культури людини у цілому.

Так, багато філософів, педагогів, психологів, культурологів займалися дослідженням феномену культури. Це зрозуміло, бо культура є досить різноваріантним і складним поняттям. Розробляючи цю проблематику, науковці (А.Бистрота, К.Іванова, В.Лихвар, Є.Подольська та ін.) відзначають, що культура – це інтегративне утворення, яке поєднує сукупність матеріальних і духовних видів культур. Вони вказують на їх основні змістовні характеристики, дають визначення цим культурам, а також пояснюють, що багато з існуючих у світі культур є складовими саме цих культур або ж лежать на зламі цих культур.

С.Абрамович, М.Чікарьков підкреслюють важливість соціально-історичного підходу до визначення поняття “культура”. Вони вважають, що це не тільки досягнутий рівень суспільного розвитку, а й соціальна пам’ять людства.

Д.Бенкс, Р.Гарсія, К.Ірвін, М.Красовицький у своїх дослідженнях розглядали питання культури людини. У їх роботах культура людини пов’язана з проблемою полікультурності.

Різні аспекти культури є предметом дослідження багатьох інших науковців. Наприклад, Р.Гуревич займається вивченням інформаційної культури, В.Рибалка досліджує психологічну культуру особистості, О. Пономарьов висвітлює в своїх роботах педагогічні технології формування професійної культури сучасного фахівця та ін. Але, як уже зазначалося, проблема культури праці хоч і викликає інтерес у значної частини вчених, але поки що досліджена не в повній мірі.

У даній публікації ми поставили за мету проаналізувати погляди вчених на зміст і структуру культури праці особистості, а також основні підходи до визначення поняття “культура праці”.

Культура праці – особлива складова культурного розвитку людини. Вона поєднує в собі не тільки трудову діяльність зі створення матеріальних і духовних благ, а й психологічну та розумову діяльність. Культура праці завжди спирається як на духовну, так і на матеріальну сторони культури. Матеріальна культура поєднує всю сферу матеріальної діяльності людини та результати праці, а духовна культура – сферу свідомості.

Треба зауважити, що духовна культура глибоко пов’язана із сутністю діяльності людини. Щоб засвоїти духовні цінності та зробити їх особистісними характеристиками людської діяльності людині потрібні не тільки знання, а й уміння їх оцінювати, прагнення удосконалювати свої знання, уміння, навички. Ось чому виховання культури праці неможливе без формування в особистості морально-етичних, світоглядних, естетичних і емоційно-вольових уявлень про цінності труда.

Культура праці школяра показує, в якій мірі впливає духовна сторона розвитку індивіду на процес її діяльності, як виховується особистість, як виконується праця, які умови та організація трудового процесу, наскільки учні дотримуються правил техніки безпеки, як проявляється їх творчість, яким є кінцевий результат (якість виробів і задоволення працею).

Окрім духовної сторони на культуру праці великий вплив має і матеріальна сторона. Матеріальна культура завжди має духовну сторону, тому що жоден процес в матеріальній культурі не виникає без активної участі свідомості. На жаль, деякі дослідники ототожнюють матеріальну культуру з матеріальним виробництвом, матеріальним життям суспільства, з культурою виробничого процесу, в яку включають технічний рівень виробництва, уміння і навички людей, наукову організацію праці та ін. [3: 15]. На наш погляд, в матеріальній культурі визначальною є особистість, її активна роль у виробничих процесах, її ступінь освіченості, розвитку, оскільки тільки праця людини є рушійною силою, першопричиною певних змін. Саме тому ми погоджуємось з визначенням С.Лісової, що “матеріальна культура – це знання і навички, творчі сили, інтелектуальний потенціал людей, що реалізується в процесі матеріально-перетворюючої діяльності і спрямований на зміни матеріально-суспільних відносин” [8: 38].

Слід також звернути увагу на те, що педагогічний процес загальноосвітньої школи повинен бути направлений на розвиток усіх сторін культури праці.

Аналіз наукової літератури з теми нашого дослідження показав, що науковці виділяють декілька видів культур, які за своїм змістом є близькими до культури праці. Це культура виробництва, господарська культура і трудова культура.

Культуру виробництва багато дослідників включають до складу матеріальної культури. За визначенням А.Бистрової “культура виробництва – найбільш важливий елемент в матеріальній культурі, оскільки саме вона визнає якість життя, в якій розвивається та чи інша локальна культура і впливає на нього” [2: 14].

Культура виробництва бере свій початок у взаєминах між робітником і технікою (технічні відносини), які реалізуються в процесі оволодіння трудівником технікою. Будь-яке виробництво неможливе й без виробничих відносин між людьми. Звісно, на першому місці має бути людський фактор, бо науково-технічний прогрес є безкінечним явищем, а життя людини – ні.

Ядром культури виробництва є процес праці. Він поєднує різні етапи виробничого процесу – від умінь, навиків, майстерності до управління підприємством. Нові технології вимагають й зумовлюють не тільки наявність достатнього рівня знань (практичних і теоретичних) і виробничих навиків, а й високого рівня особистісних якостей робітника (трудова допитливість, творчий підхід до справи тощо). Постійні удосконалення техніки, “ноу-хау” повинні стати стимулом для людини. З огляду на них кожен фахівець має прагнути підвищувати свій професійний рівень, нарощувати свій людський капітал, формувати свою професійну культуру.

Професійна культура – це складна систематична єдність загальної культури людини (дотримання робітником норм і правил поведінки, необхідних в процесі виробництва) і його специфічної підготовки (спеціальні знання, уміння, навички, робочий потенціал, творчість, активність тощо).

Відомо, що до чинників культури праці на виробництві (культури виробництва) сьогодні відноситься ефективна система матеріального і морального стимулювання зацікавленості працівників із підвищення якості роботи, заохочення їх ініціативи, піклування про покращення умов праці і побуту та створення сприятливого психологічного мікроклімату в колективі, встановлення робочої атмосфери між адміністрацією і робітниками тощо. Їх відсутність свідчить про дефіцит культури праці на даному підприємстві.

Кожна із складових культури виробництва володіє певною специфікою діяльності, що відіграє значну роль в процесі виробництва. З огляду на це, культура виробничого процесу включає в себе технічний рівень виробництва, уміння і навички людини, наукову організацію

праці, технічні, технологічні (техніка-техніка), виробничі відносини, рівень професійної культури працівників.

Отже, культура праці і культура виробництва взаємообумовлені одна одною в своєму розвитку, але в той же час відрізняються внутрішньою структурою і специфікою процесу формування і розвитку особистості. Багато елементів культури виробництва в свою чергу є елементами культури праці, різниця в тому, що перша пов'язує культуру і виробництво, а культура праці не тільки розмежовує поняття “культура” і “виробництво”, а й включає в себе тільки культурні ознаки трудової діяльності.

Ще один вид культури дуже схожий і близький за своєю сутністю до культури праці – це господарська культура. Саме про цей вид культури йдеться в дослідженні О.Буднік, присвяченому проблемі виховання господарської культури у молодших школярів. Науковець під поняттям “господарська культура” розуміє “інтегративну якість, що характеризує її (людини) ставлення до природних багатств, предметів, засобів і продуктів людської праці, психологічну готовність і здатність оберігати та примножувати матеріальні і духовні цінності” [1: 16].

Господарювання не є окремим видом трудової діяльності, воно скоріше розкриває якісну сторону праці, що визначає поведінку учнів у різних сферах життєдіяльності і може бути бездіяльним. Категорія “культура праці” включає в свій зміст елементи господарської культури, які відображають систему морально-цінносних якостей особистості, що вимагають господарської уваги, поведінки або ж діяльності, впливають на світогляд дитини. Але на відміну від культури праці, яка формує трудівника, майбутню робочу силу, господарська культура формує господаря.

Трохи менше взаємопов'язані культура праці і трудова культура. Останню розглядав у своїх роботах майстер-педагог В. Сухомлинський. Він писав: “У поняття трудова культура входить не тільки досконалість практичних умінь і навичок, майстерність, а й роль, місце трудової діяльності в духовному житті людини... Трудова культура – це такий ступінь духовного розвитку, коли людина не може жити без праці в ім'я спільного блага, коли праця наповнює її життя високим натхненням, духовно збагачує життя колективу” [11: 45].

На його думку, трудова культура відображає міру осмислення людиною сутнісної характеристики праці, її морально-ціннісне ставлення до трудової діяльності. Крім цього вона характеризує рівень і зміст здобутих працівником знань, практичних умінь і навичок у конкретних виробничих процесах.

На думку І. Косик, “трудова культура людини характеризує її ставлення до праці, морально-психологічну готовність до неї, інтелектуальні здібності та емоційно-вольові якості. Її мотиваційний компонент ґрунтується на потребах, нахилах та інтересах людини, – словом, на всій системі цінностей, що визначають соціально-психологічну спрямованість особистості” [7: 30].

Трудова культура – це результат процесів трудової підготовки робітника до праці, який має кінцевий результат, особистісну і суспільну направленість і несе позитив не тільки для власних прибутків, але й для загального блага країни. У цьому процесі засвоюються знання, трудові вміння і навички трудової культури, розвивається творче мислення і майстерність. Поняття “трудова культура” включає в себе систему властивих особистості цінностей і якостей; розкриває характер і кінцевий результат праці людини, яка набуває досконалості в трудовій діяльності, накопичує досвід; визначає ставлення особистості до матеріальних і духовних цінностей, до засобів праці, до людей праці, її творчий пошук і бажання творити.

Усі ці елементи трудової культури, на нашу думку, можна повністю включити в зміст культури праці, бо проведене дослідження доводить, що вони одночасно є і складовими культури праці. Трудова культура – більш широке поняття, оскільки вона формується у робітників, а культура праці – в учнів. Тільки цим зазначені поняття різняться між собою. Треба додати, що культура праці і трудова культура не існують одна без одної, адже школярі це майбутня генерація трудівників, майбутній трудовий потенціал країни.

Розглянуті вище види культур (культура виробництва, господарська культура, трудова культура) дуже схожі між собою, а культура праці є складовою кожної із них. Діалог культури виробництва, господарської та трудової культур дуже складний, але можливий. Це спонукає нас зробити висновок, що від того, яку проблему піднімають на шаблі дослідження, з тієї вершини і може бути висвітлений процес формування особистості.

В.Келе зазначав, що культура праці є “синтетичним поняттям, яке характеризує ступінь оволодіння людьми усіма наявними умовами трудової діяльності і свідоме ставлення до них”. Він писав, що “культура праці одночасно несе в собі дещо загально важливе, те, що зберігається і передається із одного покоління в інше і, конкретно-історичне, пов’язане з особливостями даної історичної фази суспільного виробництва” [6: 238]. Науковець розглядає культуру праці як один із ефективних засобів формування знань, навичок, здібностей, а також підкреслює, що це історично вироблені і виправдані способи виробничої діяльності, зорієнтовані на науково-технічний розвиток суспільства і прогресивно-гуманістичний розвиток людини. Культура праці, на його думку, показує наскільки культурні досягнення людства стають досягненнями окремої особистості.

Розглядаючи категорію “культура праці”, Л.Коган відмічає, що вона “може бути визначена як міра і спосіб реалізації в результаті цієї діяльності матеріального виробництва” [5: 20]. Тобто культура праці розкриває, в якій мірі використовуються людські сили та здібності в процесі праці, як здійснюється трудова діяльність, як реалізується готовність людини до виробництва. Це сукупність фізичних і духовних якостей людини, яка включена у виробничий процес.

За визначенням С. Матушкіна, культура праці виражається сукупністю спеціальних професійних умінь та навичок, які є мірою розвитку особистості в певній галузі виробництва. На його думку, це поняття також відображає досвід і досягнення суспільства в галузі трудової діяльності та відводить чільне місце творчому підходу до праці і взаємозв’язкам з виробничим колективом (норма трудових відносин) [9: 18].

В.Струманський у своїх дослідженнях використовує термін “політехнічна культура праці” – це “інтегрована сукупність політехнічних знань, умінь і навичок, які забезпечують загальну готовність особистості працювати високопродуктивно, з досягненням високої ефективності виробництва і якості праці при виконанні будь-якої трудової діяльності” [10: 13].

Культура праці виражає не тільки освіченість – широту і глибину знань, умінь, навичок особистості в будь-якому виді трудової діяльності, а й її трудову вихованість. На основі знань і власного трудового досвіду у дитини формуються моральні цінності, зокрема відношення до праці, це проявляється не тільки в самій трудовій діяльності учня, а й в його вчинках, поведінці, відношеннях з членами учнівського колективу тощо.

Н.Дупак визначає, що культура праці – “це, насамперед, засвоєння знань, які переходили б в гнучкі уміння, раціональні спроби, щоб навчальний результат уроку поєднувався з розвитком пізнавальних здібностей учнів; це гуманізація процесів взаємовідносин у класному колективі, застосування групової роботи, ігрових ситуацій, які імітують реальний трудовий процес, поопераційні морально-оцінні уміння як обов’язкова умова повноцінності навчання. Адже будь-який контроль тісно пов’язаний із оцінкою, оскільки в процесі контролю над виконанням трудового завдання не тільки визначається ступінь правильності дій і результатів, а й висловлюються оцінні судження щодо якості роботи” [4: 26].

Таким чином, культура праці виступає у двох іпостасях. З одного боку вона існує в людині і через неї розчиняється в праці, а з іншого боку це система норм, цінностей, наукових теорій, поведінки, що устоялися в суспільстві, впливаючи на сам процес трудової діяльності.

Проведений аналіз досліджуваної проблеми дає підстави стверджувати, що в науковій думці існують принципи, яких дотримуються при визначенні культури праці учнів: визначення культури праці через результати трудової діяльності учнів; визначення культури

праці на основі процесу такої діяльності; визначення культури праці як досвіду попередніх поколінь, що склався історично.

Більш детально сутність перших двох принципів можна пояснити так:

1. Світ речей (результати праці учнів), створення яких проходить від евристичного початку до використання в побуті результатів, належить виключно дитині.

2. Праця впливає на розвиток особистості і вимагає від учнів нових знань, умінь і навичок, нових форм творчої діяльності, а також розвиває нові потреби дитини.

Останній принцип показує, що в процесі трудової діяльності діти постійно ставлять перед собою нові цілі, що зумовлює виникнення певних ідеалів, формування нових цінностей в суспільстві, які накопичуються і стають нормою культури людства.

Зазначене дозволяє стверджувати, що залежно від принципів дослідження культури праці можна говорити про те, що культура праці це і господарська культура, і трудова культура, і культура виробництва, оскільки всі ці культури в основі своїй мають людську працю, всі містять одні складові, але не можна їх підвести під одне визначення.

Ось чому в своїх роботах Ф.Щербак відмічає специфіку поняття “культура праці” і характеризує його трьома специфічними особливостями. По-перше, культура праці має не тільки описове, але й вартісне значення. Коли говорять про культуру праці, то мають на увазі не тільки визначні досягнення людської діяльності (предмети матеріальної і духовної культури), але й досконалість, найбільшу повноту виявлення тієї чи іншої якості діяльності, її організації і результатів. Друга особливість цього поняття полягає в тому, що питання культури праці – це питання про те, в якій мірі в тих чи інших факторах праці виявляється творча сутність людини. Тобто, говорячи про культуру праці, ми завжди маємо враховувати те, як позначаються практичні результати праці і сама її організація на людині, як культура праці стає умовою і засобом стимулювання або гальмування її власних здібностей. Третя особливість культури праці – це вираження цілісної характеристики проявів людині. Про культуру праці ми говоримо тоді, коли бажаємо передати не якість окремої сторони або властивості людини, а її інтегральні, об’єднані в єдине ціле якості, які, проте, проявляються в зумовленому відношенні [12: 34].

Н.Дупак у своєму дослідженні врахувала особливості уроків трудового навчання в початковій школі та виділила наступні складові культури праці:

1. Знання.
2. Уміння планувати трудову діяльність.
3. Уміння працювати в колективі.
4. Творче ставлення до праці.
5. Естетичне ставлення до праці.
6. Уміння контролювати якість роботи.
7. Уміння аналізувати результати праці і робити висновки [4: 46].

С. Лісова наводить інший, більш повний перелік елементів культури праці, поділяючи їх за блоками навчально-трудової діяльності.

Перший блок охоплює мотиви трудової діяльності: інтерес до праці; почуття обов’язку і відповідальності при виконанні трудового завдання; творче, естетичне ставлення до виконання трудового завдання; трудова допитливість.

Другий блок – планування навчальної трудової діяльності включає: вибір мети; вибір матеріалів, інструментів, пристосувань; визначення технології послідовності виготовлення виробу; пошук оптимальних варіантів; трудова компетентність. Остання включає:

а) знання: загальнотехнічні, політехнічні, спеціальні, правила ТБ і санітарно-гігієнічні вимоги, знання про суспільне виробництво;

б) уміння: визначити необхідну для виконання трудового завдання кількість матеріалу, інструментів і пристосувань; організувати робоче місце; контролювати процес праці; планувати послідовність виготовлення виробу; працювати в колективі; працювати творчо з елементами естетики; аналізувати результати праці і робити висновки.

Третій блок пов'язаний з трудовою активністю особистості. Це: оволодіння практичними навичками для виконання трудових операцій; засвоєння трудових прийомів у процесі учбової діяльності; виконання учбового трудового завдання з використанням набутих практичних умінь і навичок.

Можна виділити ще блок самоконтролю, адже учні при виготовленні виробу завжди проводять самоконтроль за виконанням трудових операцій [8: 38].

Наведена інформація свідчить, що С.Лісова подає досить детальний перелік складових елементів культури праці, які характерні для навчально-трудової діяльності учнів усіх ланок загальноосвітньої школи. Але і його можна доповнити.

Так, на нашу думку, перший блок слід поділити на дві частини: морально-ціннісний та естетичний компоненти. Це надасть можливість більш повно розкрити елементи культури праці і більш зрозуміло подати мотиви навчально-трудової діяльності учнів. До морально-ціннісного компоненту пропонуємо включити наступні елементи: отримання задоволення від самого процесу і результатів праці, від подолання труднощів в трудовій діяльності; інтерес і устремління до праці, творче відношення до неї; відчуття потягу до праці і потреби в ній; творчий підхід до справи, відповідальність за результати своєї діяльності; точність, пунктуальність, дисциплінованість, ритмічність. До естетичного компоненту – працювати акуратно і красиво, підтримувати загальний порядок на робочому місці і в майстерні, охайність, чистота, художній смак, сприйняття кольорової гамми, естетичні ідеали.

У другому блоці перелік умінь школярів доповнили наступними: уміння раціонально використовувати час, уміння ретельно доглядати за знаряддями праці, уміння економно використовувати матеріал і енергію.

Пропонуємо також назву третього блоку змінити і представити її в такій редакції: “Навички, які школярі отримують у процесі трудової діяльності”, адже саме навички є основою культури праці учнів. Будь-яких навичок дитина набуває тільки в процесі праці. Вони знаходяться на перетині знань, системи умінь і процесів спонукання, і ми можемо представити їх такою формулою:

Знання + Уміння + Процеси спонукання = Навички.

З цієї формули стає зрозумілим, що кожен додаток до суми в якісному і в кількісному відношенні може бути різним. Це зумовлено тим, що ці якості особистості не можуть знаходитися на одному рівні розвитку, але чим кращий результат, тим вище в учнів рівень сформованості культури праці.

У цьому ж блоці окрім представленої тут трудової активності слід розглядати ще й трудову мобільність і світоглядний компонент. До трудової мобільності треба включити досвід школяра, переймання ним досвіду інших, підприємницьку жилку, а до світоглядного компоненту – почуття обов'язку і відповідальності перед колективом і суспільством, товариську взаємодопомогу, культуру поведінки, активну участь у різних видах суспільно корисної діяльності, господарське відношення до праці, ставлення до праці інших людей та до людини-трудівника, до здобутку людських рук, розуміння взаємозв'язку і взаємовпливу людини і сил природи.

Таким чином, поняття культури праці – це багатокомпонентна дефініція загальної культури особистості. Тому розв'язання проблеми всебічного розвитку особистості потребує від педагогів вирішення питань зростання культури праці учнів, бо в змісті цієї культури віддзеркалюється важлива особливість – єдність культури людини і його діяльності. Формуючи культуру праці в учнів, учитель виробляє у них складну синтетичну системну цілісність, кожен елемент якої розкриває всю неповторність особистості, її винятковість.

Напрями подальших досліджень вбачаємо в дослідженні сучасного стану формування культури праці в учнів як в процесі трудової підготовки, так і в контексті інших дисциплін. Пропонуємо також розглянути як здійснюється підготовка вчителів загальноосвітніх шкіл з означеної проблеми та визначити шляхи вирішення проблеми на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Будник О.Б. Педагогічні умови виховання господарської культури молодших школярів: Дис. ... канд. пед. наук. – Івано-Франківськ, 1997. – 179 с.
2. Быстрова А.Н. Мировая культура (Основы культурологии). Учебное пособие. – М.: ИВЦ “Маркетинг”, Новосибирск: ООО “Издательство ЮКЭА”, 2000. – 680 с.
3. Десноков Д.И. Исторический материализм. – М.: Просвещение, 1964. – С. 344 – 346.
4. Дупак Н.В. Виховання культури праці молодших школярів у процесі навчальної діяльності: Дис. ...канд. пед. наук. – К., 1998. – 193 с.
5. Иовчук Г.М., Коган Л.Н. Советская социалистическая культура: исторический опыт и современные проблемы. – М.: Политиздат, 1979. – 208 с.
6. Келе В.Ж., Ковальзон М.Я. Теория и история. – М.: Знание, 1981. – 238 с.
7. Косик І.М. Педагогічні умови виховання трудової культури учнів середнього і старшого віку: Дис. ...канд. пед. наук. – К., 1997. – 157 с.
8. Лісова С.В. Педагогічні основи формування культури праці учнів основної школи у процесі трудового навчання і виховання: Дис. ... д-ра пед. наук. – К., 1996. – 385 с.
9. Матушкин С.Е. Воспитание культуры технического труда в школе. – Южно-Уральское книжное издательство, 1971. – С. 18.
10. Струманский В.П. Формирование политехнических умений и навыков культуры труда учащихся средней специальной школы: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 1982. – С. 13.
11. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т.1. – 654 с.
12. Щербак Ф.Н. Профессионально-нравственная культура труда. – М.: Знание, 1985.– 64 с.

УДК 372.3

Татарінова С.О.

МІРКУВАННЯ ЯК МОВЛЕННЄВА КАТЕГОРІЯ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. За допомогою мови людина висловлює свої думки, дає оцінку побаченому, вирішує назрілі проблеми. Мова – знаряддя інтелектуальної діяльності. Вона є безпосереднім втіленням думки, засобом обміну думками в суспільстві. Як зазначає О.Потебня, “мова є засобом не висловлювати вже готову думку, а створювати її... Вона не є відображенням світогляду, який уже склався, а діяльністю, що становить його”.

Людське мислення в будь-якій формі неможливе без мовлення. Мислення існує в матеріальній, словесній оболонці, що є однією з принципових відмінностей психіки людей та тварин. Завдяки слову думка не зникає.

Л.С.Виготський зазначав, що слово не лише називає предмет, тобто є його ярликом, але й завжди характеризує цей предмет чи явище, а саме є одночасно актом мовлення і мислення.

На думку П.П.Блонського, діти старшого дошкільного віку в умовах спеціально організованого навчання можуть висловлювати елементарні дедуктивні міркування, хоча вони носять ще “вимушений” характер, тобто з’являються як відповідь на стимулююче запитання “Чому?”.

У Базовому компоненті дошкільної освіти [1] особлива увага приділяється логіко-математичному розвитку дитини, тобто йдеться про якісні зміни, які відбуваються з розвитком умінь здійснювати математичні та логічні операції, а саме: класифікацію, серіацію, вимірювання та обчислення. Оволодіння цими операціями оптимізує загальний розвиток дітей. Діти мають виявляти ініціативу, творчість, незалежність, елементарну критичність, оптимізм, коли трапляються труднощі, наполегливість, умінь доводити розпочате до кінця, брати на себе відповідальність за допущені помилки.

Зв’язок роботи з науковими темами.